

6.1. Teofania, Jumalan ilmestyminen, Herran kaste

Juhlan aamupalveluksen evankeliumi

Juhlan aamupalveluksen evankeliumi on sama kuin suuressa vedenpyhityksessä: Mark. 1: 9 – 11. Selityksen voit lukea suuren vedenpyhityksen kohdalta.

Päivän epistola

(Tit. 2: 11 – 14; 3: 4 – 7)

”Poikani Titus, Jumalan armo on ilmestynyt pelastukseksi kaikille ihmisille, ja se kasvattaa meitä hylkäämään jumalattomuuden ja maailmalliset himot ja elämään hillitysti, oikeamielisesti ja Jumalaa kunnioittaen tässä maailmassa, kun odotamme autuaan toivomme toteutumista, suuren Jumalan ja Vapahtajamme Jeesuksen Kristuksen kirkkauden ilmestymistä. Hän antoi itsensä alttiiksi meidän puolestamme lunastaakseen meidät vapaiksi kaikesta vääryydestä ja puhdistaa meidät omaksi kansakseen, joka kaikin voimin tekee hyvää. Mutta kun Jumalan, meidän pelastajamme, hyvyys ja rakkaus ihmisiä kohtaan tuli näkyviin, hän pelasti meidät, ei meidän hurskaiden tekojemme tähden, vaan pelkästä armosta. Hän pelasti meidät pesemällä meidät puhtaiksi, niin että synnyimme uudesti ja Pyhä Henki uudisti meidät. Tämän Hengen hän vuodatti runsaana meidän päällemme Vapahtajamme Jeesuksen Kristuksen kautta, jotta me hänen armonsä ansiosta tulisimme vanhurskaiksi ja saisimme osaksemme ikuisen elämän, niin kuin toivomme.”

Ennen tämänpäiväistä tekstiä Paavali kirjoittaa käytännön tasolla siitä, miten ihmisten tulee elää (vrt. Tit. 2: 1 – 10). Paavali ohjeissa (myös muualla Uudessa testamentissa) on samanlaisuutta sekä juutalaisten ohjeiden, että Rooman valtakunnan eettisen ajattelun kanssa. Mutta eettisen opetuksen tausta on erilainen, sillä nyt kirjoittaja osoittaa, että eettinen opetus perustuu tulevaisuuden ennakoimisena. He toimivat Jumalan armon varassa.

Teksti toteaa, että kristityt voivat elää hyveellisesti maailmassa ja toivoa tulevaisuudessa Jumalan pelastavaa voimaa, joka ilmenee Kristuksessa. ”Jumalan armo” on tässä tekstissä ”ilmestynyt pelastukseksi”, näin ollen Jumalan armo on saanut persoonan muodon. Pastoraalikirjeissä yleensä ilmestyy Kristus. Tässä Kristuksesta tulee Jumalan pelastava armo. Se näkyy Hänen elämässään, kuolemassaan ja ylösnousemuksessaan. Jumalan armo on luomatonta energiaa, se on Pyhän Hengen lahja.

Jumala mahdollistaa ihmiselle kasvun. Ihminen hylkää jumalattomuuden ja elää hillitysti, oikeamielisesti ja Jumalaa kunnioittaen. Hän kasvaa Jumalan yhteyteen. ”Suuren Jumalan ja Vapahtajamme Jeesuksen Kristuksen” sisältää tärkeän merkityksen, Jeesus on Jumala. ”Lunastaakseen meidät vapaiksi kaikesta vääryydestä ja puhdistakseen meidät omaksi kansakseen” kertoo Jumalan lupauksen täyttymisestä (Hes. 37: 23; Ps. 130: 8; 2. Moos. 19: 5). Lunastus tarkoittaa tässä samaa asiaa, kuin orjan ostaminen vapaaksi. Oma kansa viittaa Vanhan testamentin lupauksiin (5. Moos. 7: 6 – 8). ”Joka kaikin voimin tekee hyvää” on seurakunnan (seurakuntalaisten) vastaus Jumalan pelastavaan toimintaan.

Tekstin toinen osa on sisällöltään kuin uskontunnustus. Sen tekstin taustalla on voinut olla varhainen hymni. Samalla tavoin kuin tekstimme alkuosassa (Tit. 2: 11), ”Jumalan” ”hyvyys ja rakkaus ihmisiä kohtaan tuli näkyviin” kertoo hyvyydestä ja rakkaudesta kuin persoonina ja viittaa Kristukseen. Vähän myöhemmin teksti käsittelee asiaa toisesta näkökulmasta: ”Tämän Hengen hän vuodatti runsaana meidän päällemme Vapahtajamme Jeesuksen Kristuksen kautta”. Tässä Kristus toimii kuin Jumalan välineenä. Hyvyys ja rakkaus on ymmärrettävä myös siten, että ihmisten tulee toimia ”hyvinä ja rakastavina”.

”Ei meidän hurskaiden tekojemme tähden” korostaa, että Jumalan armoa ihminen ei voi omilla toimillaan saada. Tilanne on päinvastainen: ”jotta me hänen armonsa ansiosta tulisimme vanhurskaiksi”. Jumala on toimija, ei ihminen. Vastaava asia on todettu Efesolaiskirjeessä: ”Armosta Jumala on teidät pelastanut antamalla teille uskon. Pelastus ei ole lähtöisin teistä, vaan se on Jumalan lahja. Se ei perustu ihmisen tekoihin, jottei kukaan voisi ylpeillä” (Ef. 2: 8 – 9).

”Hän pelasti meidät pesemällä meidät puhtaiksi, niin että synnyimme uudesti ja Pyhä Henki uudisti meidät.” Tällä tarkoitetaan kastetta ja voitelun sakramenttia, jossa me saamme Pyhän Hengen (vrt. Ap.t. 2: 38). Samalla se sisältää lupauksen ylösnousemuksesta (vrt. Room. 6: 3 – 5) ja voiman meille uudistua jo tässä maailmassa (vrt. Room. 12: 2).

Päivän evankeliumi
(Matt. 3: 13 – 17)

”Siihen aikaan Jeesus tuli Galileasta Jordanille Johanneksen kastettavaksi. Johannes esteli ja sanoi: ”Sinäkö tulet minun luokseni? Minunhan pitäisi saada sinulta kaste!” Mutta Jeesus vastasi hänelle: ”Älä nyt vastustele. Näin meidän on tehtävä, jotta täyttäisimme Jumalan vanhurskaan tahdon.” Silloin Johannes suostui hänen pyyntöönsä. Kun Jeesus oli kastettu, hän nousi heti vedestä.

Samassa taivaat aukenivat, ja Jeesus näki Jumalan Hengen laskeutuvat kyyhkysen tavoin ja asettuvan hänen päälleen. Ja taivaista kuului ääni: ”Tämä on minun rakas Poikani, johon minä olen mieltynyt.”

Sama teksti löytyy Markukselta (Mark. 1: 9 – 11), Luukkaalta (Luuk. 3: 21 – 22) ja Johannekselta (Joh. 1: 29 – 34). Jokainen evankelista on käsitellyt tekstiään omalla tavallaan. Markuksen teksti on näistä kertomuksista ensimmäinen. Se on kirjoitettu hyvin pelkistetyssä muodossa. Teksti oli tärkeä varhaisessa kirkossa. Markuksen evankeliumin teksti herätti keskustelun siitä, miksi synnitön Jeesus meni kasteelle, joka oli tarkoitettu syntien anteeksisaamiseksi. Nähtävästi tämän takia Matteus lisäsi tekstiin kohdan, jossa Johannes estelee kasteen toteuttamista ja Jeesus vaatii sitä. Markuksen evankeliumin mukainen teksti luetaan suuressa vedenpyhityksessä.

Jeesuksen sanat Johannekselle: ”Älä nyt vastustele”, sisältää väliaikaisen muutoksen: ”nyt”. Se sisältää myös ajatuksen siitä, että tämä muutoksen aika myös päättyy, joko Johanneksen kuollessa tai ristin ja ylösnousemuksen jälkeen. ”Jumalan vanhurskas tahto” eli oikeudenmukaisuus on toiseksi tärkein aihe evankelista Matteuksella. Tärkein on Jumalan valtakunta ja oikeudenmukaisuus liittyy siihen. Tässä se viittaa oikeaan eli vanhurskaaseen toimintatapaan. Se tarkoittaa myös Jumalan tahdon toteuttamista, kuuliaisuutta Hänelle.

Jeesus täytti Vanhan testamentin lain vaatimukset. Hän myös vastaanotti profeetan kehotuksen ja tuli kasteelle, vaikka ei tarvinnut sitä. Laskeutumalla kasteveteen Hän samalla vapauttaa meidät kirouksesta. Tulemalla syntisille tarkoitettuun veteen Hän on meidän kanssamme.

Matteus korostaa tässä Jeesuksen olemista tavallisten ihmisten kanssa. Samalla tavalla me näemme hänet myöhemmin esimerkiksi syömässä syntisten kanssa. Hän kuuluu yhteen ihmisten kanssa.

Tullessaan kasteelle Jeesus oli noin kolmikymmenvuotias. Ihmisen elämässä tämä on ikä, jolloin ihminen on kokenut erilaiset kiusaukset ja todennäköisesti myös langennut joihinkin niistä. Jeesus oli siis läpikäynyt erilaiset ihmiselle tulevat kiusaukset ja voittanut ne.

Luukkaan evankeliumissa kaste käsitellään nopeasti ja rukouksen kautta siirrytään Pyhän Hengen laskeutumiseen. Tämä onkin Luukkaan korostus. Hän tekee Jeesuksen kasteesta ”pienen helluntain”. Evankelista Johannes käytännössä sivuuttaa itse kastetapahtuman ja tuo sen esille Johannes Kastajan puheen kautta jo tapahtuneena asiana. Johannes korostaa, että Jeesus on ”Jumalan Karitsa, joka ottaa pois maailman synnin”.

Yhteenvedona eri evankelistojen teksteistä on, että Johannes Kastaja kastoi Jeesuksen Jordanilla. Varhainen kirkko säilytti tapahtuman, vaikka se ei sitä täysin ymmärtänyt.

Lopputekstissä mainittu Pyhän Hengen (Jumalan Hengen) laskeutuminen ja taivaasta kuulunut ääni ymmärrettiin uuden ajan alussa kriitikoiden toimesta puhtaaksi myytiksi. Nykyään se ymmärretään selittäväksi näyksi, niin kuin tehtiin Vanhan testamentin kirjoitusten arameankielisissä käännöksissä tuona aikana. Pyhä Henki voi viitata joko Jumalan hengen liikkumiseen vetten yllä luomiskertomuksessa (1. Moos. 1: 2) tai kyyhkyseen, joka liikkui vetten päällä vedenpaisumuskertomuksen lopussa (1. Moos. 8: 8 – 12), kyyhkynen ennakoi vedenpaisumuskertomuksessa Pyhää Henkeä. Varhaisessa kirkossa selitettiin, että vedenpaisumuskertomuksen kyyhkynen ilmoitti vapautuksen vedenpaisumuksesta tuomalla oliivipuun lehden ja Kristuksen kasteessa Pyhä Henki paljastaa vapautuksen synneistä. Kreikan kielessä sana oliivi ja armo ovat lähes sama sana.

Matteus kuvaa tapahtumaa kirjoittaen: ”Samassa taivaat aukenivat”. Kirjoitusmuoto kertoo, että tämä oli julkinen tapahtuma, siis kaikkien nähtävillä. Sen sijaan ”Jeesus näki Jumalan Hengen”, on Jeesuksen oma näky. ”Kyyhkynen tavoin” tuo mieleen luomiskertomuksen: ”Jumalan henki liikkui vetten yllä” (1. Moos. 1: 2). Adam oli syntiinlankeemuksen yhteydessä sulkenut taivaat ihmisiltä. Nyt Jeesus ottamalla vastaan syntisille tarkoitetun kasteen avaa meille taivaat. Tämä toteutuu meille, kun vastaanotamme kasteen.

Jumalan Hengen laskeutuminen merkitsi, että Hän oli Messias, kuten kuvataan Apostolien teoissa (Ap.t. 10: 37 – 38). Hän sai tähän tehtävään voiman, viisauden ja pyhyiden.

Taivaasta kuuluva ääni on rabbien kielenkäytössä ”äänen tytär”, siis hiljainen ääni tai kuiskaus. Jotkut ymmärtävät tämän ilmestyksenä. Rabbiinit torjuvat tämän ajatuksen lain tulkinnalla.

”Tämä on minun rakas Poikani” on yhdistelmä Vanhan testamentin teksteistä (Jes. 42:1; 1. Moos. 22: 2; Ps. 2: 7). Ne korostavat, että Jeesuksesta tulee Herran kärsivä palvelija ja on Messias tässä nöyrässä käsityksessä. Herran kärsivä palvelija on salaperäinen hahmo Jesajalla (Jes. 42: 1 – 4; 49: 1 – 7; 50: 4 – 11; 52: 13 – 53: 12). Hebreankielisessä tekstissä kysymyksessä on palvelija. Septuaginnan teksti voidaan ymmärtää merkityksessä palvelija tai poika. Lisäksi heprealaisten tekstien tulkinta kehittyi ja oli moninaista, ero palvelijalla ja pojalla ei ole suuri.

Poika kastettavana, Isän ääni ja Pyhän Hengen laskeutuminen paljastavat Pyhän Kolminaisuuden ihmiskunnalle. Sen takia tätä juhlaa kutsutaan Jumalan ilmestymiseksi (Teofania).